Jsem opatrný optimista, říká k AI ekonom a nobelista Philippe Aghion

29.5.2026 - Leona Matušková | Akademie věd České republiky

Dlouhodobý růst ekonomiky je poháněný inovacemi, je ale nutné do nich investovat, stejně jako do základního výzkumu, který je v Evropě stále podfinancovaný. O budování prosperity a klíčové roli institucí, vzdělávání i sociální soudržnosti hovořil na veřejné přednášce v CERGE-EI 28. května 2026 nositel Nobelovy ceny za ekonomii Philippe Aghion. Jeho návštěvou začal týden akcí spjatých s připomínkou 35. výročí založení společného pracoviště Univerzity Karlovy a Ekonomického ústavu Akademie věd ČR. Francouzský ekonom je členem výkonného a dozorčího výboru CERGE-EI.

Philippe Aghion převzal Nobelovu cenu za ekonomii v loňském roce společně s Peterem Howittem a Joelem Mokyrem, a to za rozpracování teorie růstu poháněného inovacemi. První dva jmenovaní v roce 1992 publikovali přelomový článek, v němž představili ekonomický model takzvané tvůrčí destrukce. Navázali v něm na vlivné myšlenky Josepha Schumpetera (1883–1950).

Cesta k Nobelově ceně

S Peterem Howittem se Philippe Aghion potkal na sklonku osmdesátých let, když oba působili v Massachusettském technologickém institutu. „Byli jsme sousedé, jeho pracovna stála hned vedle té mojí a často jsme si povídali. Jednou jsem přišel k němu do kanceláře a navrhl jsem, že bychom mohli zkusit načrtnout model, který by zahrnoval schumpeterovskou tvůrčí destrukci," vzpomínal na přednášce francouzský nobelista.

Celou příhodu popsal, jako by šlo o tu nejsnazší věc na světě. Potkali se, domluvili se a model skutečně „načrtli". Hotový ho měli už v březnu 1988, pak následovaly měsíce úprav a editací textu, až článek o čtyři roky později vyšel v časopise *Econometrica*. O třiatřicet let později z toho byla Nobelova cena.

Philippe Aghion stavěl na své zkušenosti ze studií matematické ekonomie. Rovnice podle něj vyjádří elegantněji to, co by se jinak muselo popsat slovy na mnoha listech papíru. V zásadě se model obtáčí kolem tří základních myšlenek. Tou první je, že dlouhodobý růst je poháněn inovativním procesem, kdy každý inovátor staví na předešlých inovacích – „stojí na ramenou obrů". Druhou ideou je, že inovace nepadají z nebe, ale závisejí na investicích a podpoře. Třetí složkou pak je „tvůrčí destrukce" – staré technologie jsou nahrazovány novými inovacemi.

Jak uvedl Philippe Aghion, v srdci tohoto paradigmatu je ale kontradikce: „Včerejší inovátoři nechtějí být nahrazeni těmi dnešními nebo zítřejšími, a tak mají tendenci je potlačovat." Regulace tržní ekonomiky tak je z velké části právě o tom, jak tento nesoulad ukočírovat.

Jak zkrotit umělou inteligenci

Motorem současných inovací je umělá inteligence. Vidět je to ve Spojených státech s jejich technologickými giganty, ale také v Číně. Oproti tomu Evropa v trendu AI zaspala a dohání svět jen velmi pomalu, myslí si nobelista. On osobně je fanouškem umělé inteligence a nových technologií, nedomnívá se, že by mohly ohrozit zaměstnanost. Naopak může dojít ke vzniku nových pracovních míst. Přesto nabádá k určité ostražitosti.

„Jsem opatrný optimista. Technologické inovace mají obrovský potenciál. Já je často připodobňuji ke koni. Může vás dovézt přesně tam, kam chcete, anebo vás nasměruje proti zdi. Musíte ho řídit,"

odpovídal na dotaz z publika. „Když budete mít dobré instituce a politiku, půjde to. Když ne, jste ve velkých potížích," dodal.

Podle něj je nesmírně důležité, aby měli lidé dobrý přístup ke zdravotní péči, důstojnému příjmu a kvalitnímu vzdělání pro své potomky. V tomto aspektu má Evropa lepší systém než Spojené státy, přesto i na našem kontinentě riziko sociální nesoudržnosti vzrůstá. „Pokud by byla ekonomika postavená jen na umělé inteligenci, ale bez podpory zranitelných, výsledkem bude růst populismu. A jeho náklady jsou ve výsledku obrovské," varoval ekonom.

Celá přednáška je k dispozici na YouTubovém kanále CERGE-EI:

Veřejná přednáška byla jednou z několika aktivit, které v Praze nobelista Philippe Aghion absolvoval. Pár hodin předtím převzal na Univerzitě Karlově čestný doktorát. Na programu dále měl debatu v Senátu Parlamentu České republiky a účast na slavnostním galavečeru k 35. výročí CERGE-EI.

Text: Leona Matušková, Divize vnějších vztahů SSČ AV ČR
Foto: René Volfík, CERGE-EI

https://www.avcr.cz/cs/o-nas/aktuality/Jsem-opatrny-optimista-rika-k-AI-ekonom-a-nobelista-Philippe-Aghion